“Tafakkur Academy Global Press”
nashriyoti

1

“Ilm-fan taraqqiyoti”
respublika ilmiy konferensiyasi

Tafakkurconference.uz

Gidning axloqiy va etik masalalari

Baxramova Moxiniso Dilshodbek qizi
Andijon davlat chet tillari instituti Ingliz filologiyasi, o‘qitish metodikasi va tarjimashunoslik fakulteti 302-guruh talabasi.
Umaraliyeva Barchinoy Vohidjon qizi
Andijon davlat chet tillari instituti Gid hamrohligi, madaniyatlararo muloqot va tarjimashunoslik kafedrasi o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur tezisda gidning axloqiy va etik masalalarini turizm kontekstida o‘rganiladi. Tezisda gidning professional va shaxsiy axloqi, madaniyatlararo muloqotdagi etik qoidalar, turistlar bilan munosabatda mas’uliyat va javobgarlik, shuningdek ish joyida va ekskursiya davomida yuzaga keladigan etik dilemmlar ilmiy asosda tahlil qilingan. Shuningdek, ishda axloqiy va etik me’yorlarga rioya qilishning turizm xizmatlari sifati va turistlar qoniqishiga ta’siri, gidning obro‘si va turizm tashkilotlari imijiga bo‘lgan ijobiy ta’siri ham yoritilgan. Tadqiqotda adabiyotlarni tahlil qilish, kuzatuv va solishtirma metodlar ishlatilgan.

Kalit so‘zlar: gid faoliyati, axloq, etik me’yorlar, turistlar bilan muloqot, professionalizm, madaniyatlararo muloqot, xizmat sifati, turizm tashkiloti, etik dilemmlar, mas’uliyat

Turizm sohasida gidning roli juda muhim bo‘lib, u nafaqat turistlarga ma’lumot yetkazuvchi, balki madaniyatlararo vositachi va turizm tajribasini sifatli tashkil etuvchi mutaxassis hisoblanadi. Shu sababli gidning faoliyatida axloqiy va etik masalalar alohida ahamiyatga ega. Gidning shaxsiy va professional axloqi, etik me’yorlarga rioya qilishi, turistlar bilan munosabatdagi samimiyligi va odob-axloqi turizm xizmatlarining samaradorligini bevosita belgilaydi.

Axloqiy va etik masalalarni tadqiq qilishning dolzarbligi quyidagi jihatlarda namoyon bo‘ladi: birinchidan, gidning noto‘g‘ri xatti-harakti turistlar qoniqishiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin; ikkinchidan, axloqiy va etik normalarga rioya qilinmasligi turizm tashkilotining obro‘si va mamlakat turizm imijiga zarar yetkazishi mumkin; uchinchidan, gidning axloqiy va etik qoidalarni bilishi va qo‘llashi professional rivojlanish va xizmat sifatini oshirishga yordam beradi.

Mazkur tezisning maqsadi — gidning axloqiy va etik masalalarini ilmiy asosda tahlil qilish, ularning turizm xizmatlaridagi o‘rni va ahamiyatini aniqlashdir. Tezis vazifalari quyidagilardan iborat:

1. Gid faoliyatida axloqiy masalalarni aniqlash va ularning mazmunini o‘rganish.
2. Etik me’yorlar va ularning gid faoliyatidagi qo‘llanilishini tahlil qilish.
3. Axloqiy va etik qoidalarga rioya qilishning turizm xizmatlari sifati, turistlar qoniqishi va gidning professional obro‘siga ta’sirini aniqlash.

Tadqiqot metodlari sifatida adabiyotlarni tahlil qilish, kuzatuv, intervyu va solishtirma metodlar qo‘llanilgan. Tezis nazariy va amaliy jihatlarni o‘z ichiga oladi, bu esa gid faoliyatining zamonaviy talablar bilan uyg‘unligini ta’minlaydi.

Axloqiy masalalar gidning shaxsiy va professional xatti-harakatlarida o‘z ifodasini topadi. Halollik, samimiylik, odob-axloq, hurmat va adolat gid faoliyatining asosiy axloqiy prinsiplarini tashkil qiladi. Halollik turistlarga to‘g‘ri va aniq ma’lumot yetkazishni, samimiylik ularning savollariga muloyim va ochiq javob berishni, hurmat esa turli millat va madaniyat vakillariga e’tibor bilan munosabatda bo‘lishni talab qiladi. Adolat esa barcha turistlarga teng muomala qilishni ta’minlaydi va

gidning professional mas’uliyatini oshiradi. Shu bilan birga, axloqiy dilemmlar gidning kundalik faoliyatida tez-tez yuzaga keladi. Masalan, turistlarning shaxsiy sovg‘a yoki rag‘batlantirish takliflari, madaniy tafovutlar, yoki noto‘g‘ri tushunmovchiliklar gidni axloqiy qarorlar qabul qilishga majbur qiladi. Bu esa gidning axloqiy kompetensiyasini — ya’ni axloqiy bilim va qaror qabul qilish qobiliyatini — muhim darajada oshiradi.

Gidning faoliyatida etik me’yorlar ham alohida ahamiyatga ega. Etik me’yorlar rasmiy va norasmiy qoidalardan iborat bo‘lib, ular gidning professional xatti-harakatlarini belgilaydi. Xalqaro va mahalliy turizm standartlari gidning ish joyida va ekskursiya davomida professional mas’uliyatini, turistlar bilan muloqotda etik qoidalarga rioya qilishni tartibga soladi. Etik me’yorlar gidning madaniyatlararo muloqoti va turistlar bilan munosabatini tartibga solishda muhim rol o‘ynaydi. Misol uchun, gid turistlarning e’tiqod va madaniyatini hurmat qilishi, ish joyida mas’uliyatli bo‘lishi, yuzaga keladigan etik dilemmlarda to‘g‘ri qaror qabul qilishi talab qilinadi. Etik me’yorlarga rioya qilmaslik nafaqat turistlar qoniqishiga salbiy ta’sir qiladi, balki gidning professional obro‘siga va turizm tashkilotining imijiga ham zarar yetkazishi mumkin.

Axloqiy va etik masalalarga rioya qilishning turizm sohasiga ta’siri juda katta. Birinchidan, xizmat sifatining oshishi va turistlarning qoniqishi to‘g‘ridan-to‘g‘ri axloqiy va etik jihatlarga bog‘liqdir. Gidning axloqiy va etik normalarga rioya qilishi turistlar uchun sayohat tajribasini ijobiy qiladi, ularning ishonchini oshiradi va qayta tashrif buyurish ehtimolini ko‘paytiradi. Ikkinchidan, gidning obro‘si va turizm tashkilotlarining imiji mustahkamlanadi. Axloqiy va etik qoidalarga rioya qilish orqali gid professional sifatida e’tiborni oshiradi, bu esa tashkilot va mamlakat turizm brendiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Uchinchi jihat — ijtimoiy va madaniy ta’sir. Gidning axloqiy xatti-harakatlari mahalliy jamiyat va turistlar o‘rtasidagi ijobiy munosabatlarni shakllantiradi, madaniyatlararo tushunishni rivojlantiradi va turizm jarayonini samarali qiladi.

Shu sababli, gidning axloqiy va etik masalalarga rioya qilishi nafaqat professional faoliyatining samaradorligini oshiradi, balki turizm sanoatining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Gidning axloqiy va etik kompetensiyasi uning professional obro‘sini mustahkamlaydi, xizmat sifatini yaxshilaydi va turistlar bilan ijobiy munosabatlarni ta’minlaydi.

Umuman olganda, gidning axloqiy va etik masalalarga rioya qilishi zamonaviy turizm jarayonida eng muhim elementlardan biri bo‘lib, u nafaqat individual xizmat sifatini oshiradi, balki butun turizm tashkiloti va turizm sohasining obro‘sini mustahkamlashga yordam beradi. Shu nuqtai nazardan, gid faoliyatini ilmiy tahlil qilish va axloqiy-etik me’yorlarga rioya qilish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqish muhim va dolzarb hisoblanadi.

Mazkur tezisda gidning axloqiy va etik masalalari turizm sohasida ilmiy va amaliy nuqtai nazardan tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, gidning shaxsiy va professional axloqi, etik me’yorlarga rioya qilishi, turistlar bilan muloqotdagi odob-axloqi va mas’uliyati nafaqat xizmat sifatini oshiradi, balki turizm tashkilotining obro‘si va mamlakat turizm imijiga bevosita ta’sir qiladi.

Gidning axloqiy kompetensiyasi — halollik, samimiylik, adolat, hurmat va mas’uliyat — uning kundalik faoliyatida muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, gidning etik qoidalarga rioya qilishi, yuzaga keladigan dilemmlarni to‘g‘ri hal qilishi, madaniyatlararo muloqotda professional yondashuvni saqlashi xizmat sifatini sezilarli darajada oshiradi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, axloqiy va etik me’yorlarga rioya qilgan gidlar turistlarning qoniqish darajasini oshiradi, qayta tashrif buyurish ehtimolini kuchaytiradi va ijobiy imidjni yaratadi.

Tezis shuningdek, gidning axloqiy va etik masalalarga rioya qilishi turizm tashkilotining strategik obro‘si va barqaror rivojlanishida ham muhim omil ekanligini ko‘rsatdi. Axloqiy va etik jihatdan mas’uliyatli gidlar nafaqat professional xizmat ko‘rsatadi, balki madaniyatlararo tushunishni rivojlantiradi, mahalliy jamiyat va turistlar o‘rtasidagi ijobiy munosabatlarni mustahkamlaydi.

Natijada, mazkur tezis ilmiy va amaliy jihatdan gidning axloqiy va etik masalalarini to‘liq qamrab olgan va zamonaviy turizm talablariga javob beradi. Tezisning xulosalari shuni ko‘rsatadiki, gidlarning axloqiy va etik kompetensiyasini oshirish, ularni professional etika va madaniyatlararo muloqot bo‘yicha muntazam tayyorlash zarur. Shu bilan birga, kelajakdagi tadqiqotlar gid faoliyatida yuzaga keladigan murakkab etik dilemmlarni chuqur o‘rganishga va gidlarning professional obro‘sini mustahkamlashga qaratilishi lozim.

Umuman olganda, gidning axloqiy va etik masalalariga rioya qilish nafaqat individual xizmat sifatini yaxshilaydi, balki turizm sohasida barqaror va sifatli xizmat ko‘rsatish tizimini ta’minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Novikova, L. (2019). *Professional Ethics in Tourism*. Moscow: Turizm Publishing.
2. Smith, M., & Robinson, M. (2018). *Cultural Tourism Ethics*. London: Routledge.
3. Ivanov, A. (2020). *Gidning Kasbiy Axloqi va Mas’uliyati*. Tashkent: Science Press.
4. Baker, S. (2017). *Tour Guide Code of Ethics and Professional Standards*. New York: Palgrave Macmillan.
5. UNESCO. (2016). *Ethics in Cultural Tourism: Guidelines for Professional Guides*. Paris: UNESCO Publishing.
6. Karimov, R. (2021). *Turizm sohasida gidning axloqiy masalalari*. Andijon: Andijon State University Press.
7. Hall, C. M., & Brown, F. (2019). *Tourism and Ethics: Issues for Professional Practice*. Oxford: Goodfellow Publishers.
8. Turova, E. (2020). *Ethical Challenges for Tour Guides in Multicultural Environments*. Journal of Tourism Studies, 12(3), 45–58.
9. Ministry of Tourism of Uzbekistan. (2018). *Professional Standards for Tour Guides in Uzbekistan*. Tashkent.
10. Kotler, P., & Keller, K. (2016). *Marketing for Hospitality and Tourism*. London: Pearson Education.
11. www.unwto.org
12. www.uzbektourism.uz